

Iets over vleermuizen

Vleermuizen zijn kleine zoogdieren die dankzij de sterk verlengde voorpoten en vingers, en de daartussen gespannen huid, kunnen vliegen. In ons land komen negentien verschillende soorten voor. Ze voeden zich met insecten, die met behulp van echolocatie worden opgespoord. Vrouwtjes brengen per jaar maar één of twee jongen ter wereld. Hiervoor verzamelen ze zich in kraamkolonies, waarin ze tussen begin mei en eind juli bijeen kunnen blijven. In de nazomer worden paargezelschappen gevormd. Vaak gaat het hierbij om een territoriaal mannetje dat meerdere vrouwtje om zich heen verzamelt. Tijdens de wintermaanden houden vleermuizen een winterslaap. Voor hun kleine formaat kunnen vleermuizen hoge leeftijden bereiken: gemiddeld zeven tot tien jaar, met uitschieters tot meer dan dertig jaar oud. Vanwege hun trage voorplanting zijn vleermuizen kwetsbaar, en om die reden wettelijk beschermd.

Het nut van een vleermuiskast

Vleermuizen maken nooit zelf een schuilplaats, maar gebruiken alleen bestaande holle ruimten zoals een boomholte, een grot of een spouwmuur. De aanwezigheid van geschikte holten is van groot belang voor vleermuizen. Zijn zulke holten er niet dan zijn er ook geen, of maar weinig, vleermuizen. Hoe aantrekkelijk een bepaalde omgeving is voor vleermuizen hangt ook af van het insectenaanbod. In gevarieerde loofbossen en vooral in waterrijke gebieden zijn veel insecten te vinden, en daar jagen vleermuizen dan ook graag. Uiteraard proberen zoveel mogelijk van die vleermuizen in die omgeving ook een verblijfplaats te vinden. De kans dat een vleermuiskast in gebruik genomen wordt hangt verder af het aanbod aan holten. Huizen bieden vaak allerlei mogelijkheden aan vleermuizen. De dwergvleermuis is bijvoorbeeld klein genoeg om via een zg. stootvoeg in de spouwmuur te komen. Ook kan gebruik gemaakt worden van ruimten onder dakpannen, achter vensterluiken of achter gevelbetimmering. In de bebouwde kom is de kans dat een vleermuiskast bezet raakt daarom klein: het is één van de vele plaatsen waar vleermuizen gebruik van kunnen maken. Bij afgelegen huizen is de kans dat een kast bezet wordt al veel groter.

Oude bomen vertonen vaak allerlei holten, zoals spechtengaten, scheuren en ruimten achter de schors. Spechten kunnen hun holten ook in jonge bomen uithakken, maar pas als zo'n gat naar boven toe is uitgerot maken vleermuizen er gebruik van. In oude stukken bos zijn dan ook vaak veel vleermuisverblijfplaatsen te vinden. Ook hier geldt dat de kans dat een vleermuiskast bezet raakt klein is. In jonge (loof)bossen daarentegen zijn zulke holten er niet en is die kans dus veel groter. Hieruit volgt dat het ophangen van een vleermuiskast vooral nuttig is in jonge loofbossen en waterrijke gebieden, aan een jonge boom of een afgelegen huis.

Vleermuiskasten worden vooral gebruikt als onderkomen door paargezelschappen (aug.- sept.), soms ook door kraamkolonies (mei - juli). Over het algemeen zijn ze niet geschikt als overwinteringsplaats. In Nederland is er nog betrekkelijk weinig ervaring met vleermuiskasten, in o.a. Duitsland en Engeland heeft men inmiddels wel veel en vrij goede ervaringen hiermee. In de Verenigde Staten is en wordt er uitgebreid geëxperimenteerd met vleermuiskasten en zijn voorbeelden bekend van honderden dieren per kast. De modellen waar men daar mee werkt wijken sterk af van het hier beschreven model.

Aan welke eisen moet de kast voldoen

De eisen die vleermuizen aan hun verblijfplaatsen stellen zijn niet voor alle soorten gelijk. Globaal genomen moet een ruimte aan de volgende eisen voldoen:

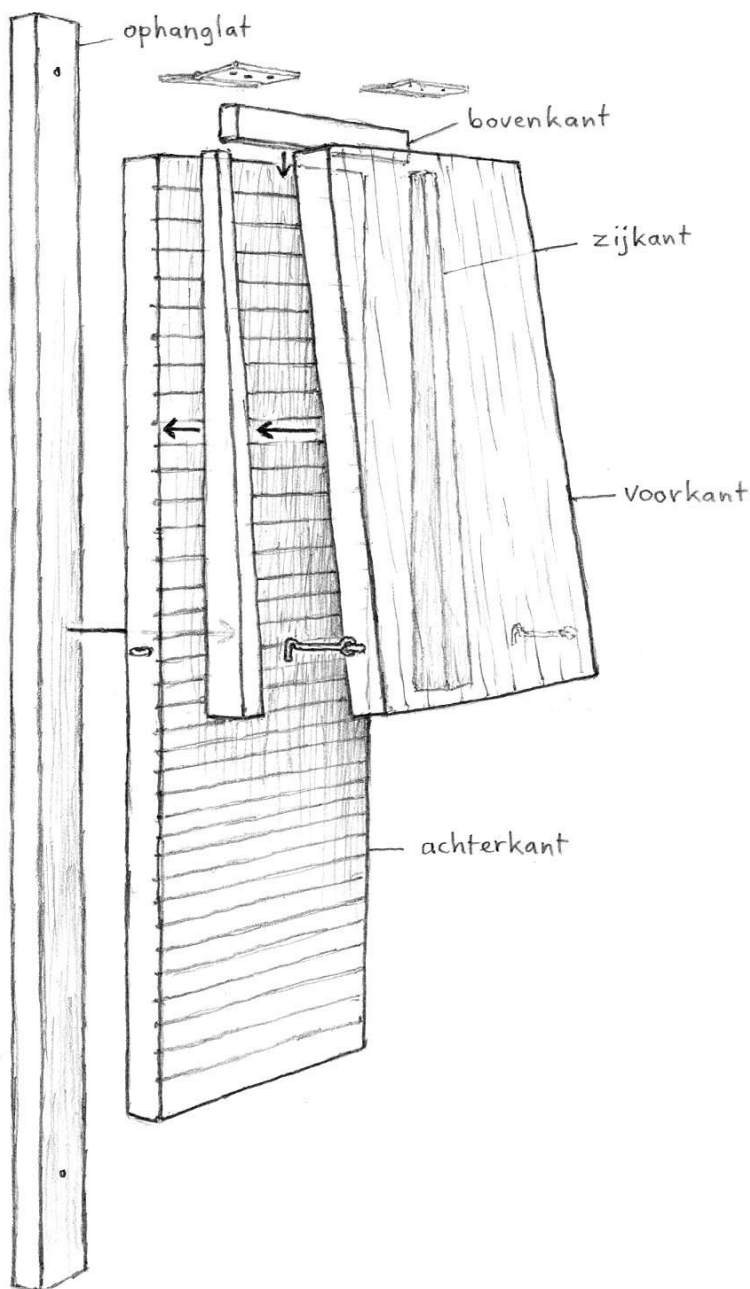
- het mag er niet tochten, en er mag geen regenwater naar binnen lopen.
- de vleermuizen moeten goed houvast hebben aan de wanden.
- de toegang moet lager zijn dan de plaats waar de vleermuizen hangen.
- er moet genoeg ruimte zijn om aan te kunnen vliegen.
- er moet voldoende ruimte zijn om onder de toegang te kunnen landen, om vervolgens naar binnen te kunnen kruipen.

Het hier beschreven model vleermuiskast is vooral geschikt voor soorten die graag in nauwe ruimten wegkruipen. Dit zijn onder andere de dwerg- en ruige dwergvleermuis, twee (vrij) algemeen voorkomende soorten in Nederland.

Materiaal

Voor het hier beschreven model is het volgende materiaal nodig:

- voor voor- en achterzijde bij voorkeur ongeschaafd hout van 2.8 cm. dik, en daarvan een stuk van ongeveer 20 x 30 en 20 x 50 cm.
- voor de zijkanten taps toelopende latten van ongeveer 2 cm. dik, 1 cm. breed aan de bovenzijde en 2 cm. breed aan de onderzijde, lengte 30 cm. Hiervoor kan een lat van 3 cm breed schuin in de lengte doorgezaagd worden. Door de lengte iets groter te nemen dan 30 cm. kan een kleine afwijking in de breedte als gevolg van het zagen gecorrigeerd worden.
- voor de bovenzijde een latje van 1 cm. dik, ongeveer 2 cm. breed en 20 cm. lang.
- een ophanglat van ongeveer 2.8 x 4 cm. en 70 cm. lang.
- twee scharnietjes of één 20 cm. lange scharnier.
- twee haakjes en ogen.
- houtlijm, schroeven, spijkers, evt. vulpasta.
- een stukje dakleer of rubberfolie voor afwerking van de bovenzijde.
- donkere lak of beits (voor gebruik buitenshuis).

Het in elkaar zetten van de kast

Begin met de achterzijde van de kast. Als geschaafd hout gebruikt wordt moet de achterkant eerst ruw gemaakt worden met behulp van ondiepe zaagsnedes op niet meer dan 2 cm. van elkaar. Daarna worden de zijkanten hierop bevestigd. De smalle kanten (1 cm. breed) hiervan komen aan de bovenzijde van de kast. De zijkanten kunnen met lijm en spijkers bevestigd worden. Met wat extra lijm kunnen de ondiepe zaagsnedes gedicht worden (alleen daar waar de zijkanten op bevestigd worden). Daarna wordt de 1 cm. dikke lat voor de bovenkant precies op lengte gezaagd; deze moet precies tussen de twee zijkanten passen. Daarna ook de bovenkant met lijm en spijkers op de achterkant bevestigen. De twee zijkanten en de bovenkant vormen nu als het goed is tezamen één lijn. Wijkt dit enigszins af dan moet dit met rasp, vijl en/of schuurpapier bijgewerkt worden.

Zet daarna de voorkant erop met behulp van de scharnieren. Om de scharnieren goed op de 'kopse kant' van het hout te kunnen bevestigen kunnen het beste 3 - 4 cm. lange spaanplaatschroeven gebruikt worden. Bevestig daarna de haakjes aan de zijkanten van de voorkant en de oogjes aan de zijkanten van de achterkant. Zorg ervoor dat de haakjes de voorkant strak dicht houden.

Bevestig daarna met lijm en spijkers de ophanglat aan de achterzijde. Controleer of er geen kiertjes aan de binnenzijde zijn en vul deze eventueel op met vulpasta.

Daarna kan de kast geschilderd worden. Beschilder alleen die delen die aan weer en wind bloot staan, laat de plaats waar de vleermuizen komen te hangen onbeschilderd. Als de verf of beits droog is kan de bovenzijde afgewerkt worden met het stukje dakleer of rubberfolie.

Ophangen en controle

Hang de kast tenminste 3 m. hoog op, liever nog wat hoger. Aan de voorzijde van de kast moet er veel ruimte zijn voor de vleermuizen om aan te vliegen. Ongeveer drie meter voor en onder de kast moet vrij zijn van obstakels. Als de kast aan de gevel van een huis wordt bevestigd, hang hem dan indien mogelijk dicht onder de dakrand, op een tegen regen beschutte plaats. Gebruik, als de kast opgehangen wordt aan een boom, geen schroeven maar spijkers; door de groeisnelheid (in de breedte) van de boom zou de kast al snel stuk gedrukt worden. Door een brede ring om de kop van de spijker te doen kan voorkomen worden dat hij de boom ingetrokken wordt.

Na het ophangen kan het jaren duren voordat er vleermuizen gebruik maken van de kast. De aanwezigheid van vleermuizen is zonder verstoring vast te stellen door te letten op mest die op het ruwe hout of in bijvoorbeeld spinrag hangt. Vleermuismest is te herkennen aan de fijngekauwde, glinsterende resten van insecten die erin zitten, de vrij constante diameter (afhankelijk van de soort 2 tot 5 mm.) en wisselende lengte (5 tot 15 mm.). Eventueel in de kast aanwezige vleermuizen kunnen met behulp van een zaklamp bekeken worden, maar doe dit niet langer dan ongeveer een minuut. Is de kast na vijf jaar nog niet door vleermuizen in gebruik genomen, dan is het aan te raden een andere plaats te proberen.

Meer informatie

Over vleermuiskasten kunt u meer lezen in:

-Batboxes, a guide to their history, function, construction and use in the conservation of bats. Stebbings, R.E. & S.T. Walsh, 1988. Fauna and Flora Preservation Society, London.

Of kijk op de web-site vleermuis.net van de Vereniging voor Zoogdierkunde en -bescherming.

Over vleermuizen kunt u meer lezen in:

-Vleermuizen in het landschap, over hun ecologie, gedrag en verspreiding (in Noord-Holland). Kapteyn, Kees, 1995. Uitg. Schuyt & Co, Haarlem. ISBN 90 6097 392 5.

-Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie. Limpens, Herman, Kees Mostert & Wim Bongers, 1997. Uitgeverij van de K.N.N.V., Utrecht. ISBN 90 5011 091 6.

Adressen:

-Vleermuiswerkgroep Nederland, pa. Vereniging voor Zoogdierkunde en -bescherming, Oude Kraan 8, 6811 LJ Arnhem, 026-3705318.

e-mail zoogdier@vzz.nl

-Vleermuiswerkgroep Noord-Brabant

Peter Twisk, Jan Mosmanslaan 19, 5237 BB 's Hertogenbosch, 073-6445664,

vleermuis.brabant@planet.nl.

Vleermuiskasten

Informatie over het maken en ophangen van vleermuiskasten